

Nr 108.

Af herr **Löfgren**, i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om järnvägsaktiebolag m. m.*

Vid genomläsande af Kungl. Maj:ts proposition nr 204 med förslag till lag om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse, med tillhörande betänkande af lagutskottet, finner jag, att lagförslagets 4 § icke vare sig i propositionen eller enligt betänkandet bragts till öfverensstämmelse med 1 § i lag om bankrörelse, sådan sistnämnda paragraf skulle komma att vara affattad enligt Riksdagens numera fattade beslut. Jämlikt detta beslut skulle det vara förmenadt aktiebolag i allmänhet att på räkning, som af bank allmänneligen begagnas, inlåna penningar, allenast för det fall, att sådan inlåning ägde rum *från allmänheten*, men på sätt 4 § i den förstnämnda lagen om aktiebolag, som uteslutande hafva till ändamål att idka fastighetsbelåning eller pantlånerörelse, är affattad, blefve tilläfvad just dessa särskilda aktiebolag förhindrade att äfven från enskilda, *utan* föregående hänvändelse till allmänheten, inlåna penningar på t. ex. depositionsräkning. Då det väl icke finnes något skäl att ställa berörda aktiebolag i en sämre ställning än aktiebolag i allmänhet, synas mig de båda lagarna i detta hänseende böra bringas till full öfverensstämmelse. I detta syfte bör 4 § i nu ifrågakvarande lag gifvas det innehåll, att däri afsedt aktiebolag icke tillåtes drifva inlåning *från allmänheten* på räkning, som af bank allmänneligen begagnas.

Men därjämte torde med hänsyn till ett särskildt fall, som här nedan skall beröras, den föreslagna öfvergångsbestämmelsen böra affattas så, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att vid meddelande af förnyad oktroj för redan befintligt bolag, som drifver pantlånerörelse, jämväl medgifva rätt till inlåning från allmänheten eller ock lagen själf uttryckligen medgifva undantag i denna riktning.

Det enda nu existerande aktiebolag, som *uteslutande* idkar pantlånerörelse och hvarå lagen sålunda skulle blifva tillämplig, är nämligen Aktiebolaget Stockholms Pantaktiebolag, som på sin tid öfvertagit den af Stockholms stad utöfvade pantlånerörelse. Detta bolag bildades i ett rent socialt syfte, nämligen i främsta rummet för att på så billiga villkor, som med bolagets säkra bestånd voro förenliga, afhjälpa mindre bemedlade samhällsmedlemmars lånebehof. Det torde vara obestriddigt, att bolaget under hela sin mångåriga verksamhet på ett tillfredsställande sätt främjat detta syfte, äfven där bolagets vinstutsikter varit obetydliga. Att bolaget icke destomindre kunnat lämna sina aktieägare en måttlig vinst och att bolagets fortbestånd, hvad dess ekonomi beträffar, är tryggadt, beror hufvudsakligen på det förhållande, att bolaget genom tidiga och lyckliga förvärf af ett flertal fastigheter dels blifvit oberoende af växlande konjunkturen för ett lugnt bedrivande af sin rörelse och dels kommit i åtnjutande af betydliga hyresinkomster. Därtill kommer, att bolaget, allteftersom dess förtroende hos allmänheten vuxit, i mottagna depositioner af penningar erhållit ett rörelsekapital, för hvilket långifvarna i bolagets betydande kapitaltillgång och fonder haft en fullt tillfredsställande säkerhet.

I den stora utsträckning bolaget bedrivit sin verksamhet med utlåning mot lös pant har emellertid de nämnda fastigheternas förvärfvande varit en nödvändig *förutsättning*, liksom inlåningen på deposition ett lämpligt *hjälpmedel* för rörelsens bedrivande under skäliga lånevillkor för den behöfvande allmänheten. *Då* fara är att, därest nämnda inlåning på deposition icke vidare skulle tillåtas, bolagets verksamhet i saknad af rörelsekapital komme att nedläggas snarare än att särskilda anstalter för anskaffande af rörelsekapital på annat sätt träffades; *då* härigenom torde beredas tillfälle för uppkomsten af andra inrättningar för denna under nuvarande samhällsförhållanden nödiga lånerörelse, hvilka på ett mindre lojalt sätt bedrefve motsvarande verksamhet; *och då* missbruk från bolagets sida vid begagnande af berörda form för erhållande af rörelsekapital icke försports och lätteligen kunna äfven för framtiden förebyggas genom kontrollföreskrifter, som Kungl. Maj:t må lämna vid meddelande af förnyad oktroj, synes på berörda skäl *antingen* lagen böra göra undantag från 4 §:ns tillämplighet i berörda fall *eller* ock Kungl. Maj:t tillerkännas befogenhet att vid meddelande af förnyad oktroj för aktiebolag, som före den 1 januari 1911 drifvit pantlånerörelse, taga hänsyn till de särskilda förhållandena i fråga om ofvannämnda bolags verksamhet.

Huru denna inlåning hittills af statsmakterna uppfattats, framgår

bland annat af hvad som förekommit vid behandlingen af det lagförslag, som den 27 maj 1898 upphöjdes till lag beträffande ifrågavarande aktiebolag. Vid föredragning i statsrådet den 11 mars 1898 af nämnda lagförslag anförde dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet grefve Wachtmeister, sedan han konstaterat, att bolag, som uteslutande idka fastighetsbelåning eller pantlånerörelse, dåmera allenast vore underkastade 1895 års aktiebolagslag, men däremot icke alls 1886 års banklag, bland annat följande: »Det synes mig äfvenledes vara ur det allmännas synpunkt lämpligt, att pantlåneaktiebolags ordning *understülles Eders Kungl. Maj:ts pröfning*, helst det visat sig, att dylika inrättningar pläga förskaffa sig rörelsekapital genom att inlåna medel från allmänheten på depositionsräkning och sålunda drifva en rörelse, som står de egentliga bankernas ganska nära.» — — »Jag anser det därför vara af behovet påkalladt, att Eders Kungl. Maj:ts stadfästelse erfordras å bolagsordning för aktiebolag, som har till ändamål att drifva lånerörelse, *men hvarå lagen om bankaktiebolag icke är tillämplig.*» (N. J. A. Afd. II 1898, sid. 26 ff.) På dessa grunder tillkom också den ofvannämnda lagen, hvars innehåll enbart går ut på, att dylika bolag, ehuru i öfrigt underkastade den allmänna aktiebolagslagen, skola hafva af Kungl. Maj:t stadfäst ordning.

Alltså har den inlåning, som bolaget på depositionsbevis bedrifvit för erhållande af rörelsekapital, ingalunda ansetts i och för sig förkastlig eller funnits föranleda tillämpning af de för bankbolag gällande bestämmelser, men har däremot just berörda förhållande varit den hufvudsakliga anledningen till, att genom 1898 års ofvanberörda lag de *nya* bolag, som drifva lånerörelse, underkastats *samma* villkor, som redan gällt och pröfvats vara betryggande för de *äldre* bolagen, särskildt Stockholms Pant-Aktiebolag, *nämligen skyldigheten att underkasta bolagsordningen Kungl. Maj:ts stadfästelse*. Då nu den inlåning på deposition, som hittills ägt rum, långt ifrån att rubba tvärtom befrämjat bolagets hufvudsyfte och annat förhållande ej heller bör väntas inträda i framtiden, synes ej heller numera föreligga mera vägande skäl än tillföre att förhindra ifrågavarande inlåning.

Härtill kommer en omständighet, som synes göra det än mera önskligt, att ett undantag här göres, nämligen den, att det, med den affattning lagen om bankaktiebolag äger, icke är visst, att ifrågavarande bolag kan genom att efterkomma villkoren för erhållande af rätt att drifva vanlig bankrörelse fortsätta med pantlånerörelsen såsom sin hufvudsakliga verksamhet. Men äfven om så vore förhållandet, kan det icke anses öfverensstämma med bolagets ursprungliga syfte att dess

verksamhet på detta sätt omlägges. Det bör därför ur alla synpunkter vara tillräckligt att, därest icke i lagen göres ett uttryckligt undantag för berörda fall beträffande rätten till inlåning, öfverlämna till Kungl. Maj:t att, med begagnande af sin genom 2 § i lagen erhållna befogenhet, vid meddelande af oktroj lämna erforderliga bestämmelser om inspektion, fortlöpande kontroll af bankinspektionen eller andra åtgärder såsom villkor för rätten att i fortsättningen drifva pantlånerörelse.

De af mig föreslagna ändringarna torde af lagutskottet närmare formuleras.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag hemställa,

att Riksdagen måtte vid antagande af lag om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse, vidtaga de ändringar i 4 § samt i öfvergångsstadgandet, hvilka här ofvan påyrkats.

Eliel Löfgren.
